

2013 november Tanulmány

Debreczeni József: Nyolc szűk esztendő?

Az 1998 és 2002 között működött *szervezett felvilág* abban különbözik a *szervezett alvilágtól*, hogy az előbbi nem használta az illegális erőszak maffiamódszereit. Nem lövöldöztek a bankban, nem gyilkoltak az utcán: mert nemcsak módjuk, de szükségük sem volt ilyesmire. Rendelkezésükre állt ugyanis a legális érdekérvényesítés teljes hatalmi fegyvertára: a célzott kormányintézkedéstől, törvényhozástól a fókuszált adóellenőrzésig. Ezeket módszeresen és összehangoltan alkalmazták is. Brutális erőszak nélkül dolgoztak, és legalább felerészt nyilvánosan. (Simicska továbbfejlesztette Brecht Koldusoperájának híres bonmot-ját: „Mit számít egy bankrablás egy *állami* bankalapítással szemben?”)

Ám a fideszes hatalmi működés jelentősen eltért az állam javait szintén módszeresen fosztogató baloldalétól: a *szervezetlen felvilágétól* is. Nemcsak annyiban, hogy az előbbi gyakorlatában sokkal szigorúbb fegyelem és hierarchia érvényesült. (Pető Iván szerint: „Az úgynevezett korrupció tekintetében közszájon forgó szöveg, hogy a vállalkozók azért szeretik jobban a Fideszt, mert az MSZP-nél megmondják, hogy ennyibe meg ennyibe kerül, hogy megnyerd a pályázatot. De öten mondják, és nem biztos, hogy megnyered. A Fidesznél pontosan megmondja egyvalaki, és biztosan megnyered.”¹) És nem is csak azért, mert itt nem volt kétféjű a hatalom: (miniszter)elnöki és (párt)pénztárnoki. Hanem, mert a Fidesznél tágabb értelemben sem különült el a *politika frontvonala* és *gazdasági háttországa*. Itt nem úgy volt, hogy az utóbbit az előbbi szereplőinek szemhunyása mellett művelték valakik, a maguk sajátos módszereivel, biztosítva a frontvonalbeli működés anyagi szükségleteit. Hanem úgy, hogy az előtérben zajló politikai lépéssorozatok célja és értelme az esetek jelentős részében már eleve a feketegazdasági háttország igényeihez igazodott. Az utóbbi nem sötét kiskapukat keresett, hanem nyílt átjárókat építtetett magának. Amelyek sikeres és eredményes használata fejében nem ellentételezést fizetett holmi másik félnek: mert a két tevékenység egylényegű volt, a „felek” pedig egyazon test alkotórészeit képezték. Simicska Lajos APEH-elnöki és Gansperger Gyula ÁPV Rt. elnök-vezérigazgatói kinevezése Orbán Viktor részéről a legnyíltabb demonstrálása és csúcsra járatása volt ennek az egységes működésnek, bár ettől a nyíltságtól (személyes okok miatt) idővel vissza kellett lépniük (legalább forma szerint).

1998 és 2002 között Orbánék skrupulusok nélkül és hatalmas méretekben használták föl a hatalmat közjavak eltulajdonítására. Mondhatni: üzemszerűen. A Fidesz illegális gazdasági háttországa (és saját vagyoni helyzetük) egyszer s mindenkorra történő bebiztosítása során azonban túllőttek a célon. Legalábbis politikailag, hisz a 2002-es vereséghez döntően járultak hozzá a sajtóban föltárt anyagi visszaélések botrányai. Közönségesen szólva: a fiúk olyan mohón raboltak, mintha tudták volna, hogy csak négy évük lesz rá – és lőn.

Ám ha a hosszabb távú anyagi eredményeket nézzük, akkor sikeresnek mondhatjuk a nagy igyekezetet. A cím után következő kérdőjelet pedig nagyon is indokoltnak. Mert Orbánék ugyan – nyolc évre – elveszítették a közjavak fölötti rendelkezés hatalmi instrumentumait, de az 1998

és 2002 között gründolt fideszes feketegazdaság tartósan működő-, sőt növekedőképesnek bizonyult.

Mindenekelőtt azonban meg kellett úszni a felelősségre vonást. Számos visszaélésgyanús ügyben indult tudniillik nyomozás 2002 után. (Nem az a jó kérdés, hogy miért akkor, hanem, hogy miért nem előbb!) Ám a nyomozások (a rendre eredményes rendőri munka ellenére) nem vezettek vádemeléshez. Az ügyészség ugyanis – Györgyi Kálmán idő előtti lemondása miatt – a fideszes Polt Péter irányítása alatt működött, és mindent blokkolt.

Az *Informatikai Kormánybiztosság* horribilis összegű ügyvédi megbízásai miatt a rendőrség például hűtlen kezelésért és magánokirat-hamisításért javasolt vádemelést. Az ügyészség azonban csak hamisításért emelt vádat, a hűtlen kezelés tárgyában a nyomozás megszüntetésére kötelezte a rendőrséget. A *Magyar Televízióban* elkövetett visszaélések nyomán (a dolgozóktól levont, de be nem fizetett tété-, egészségbiztosítási és nyugdíj járulékok stb.) Haraszti Miklós és Pető Iván tett feljelentést. A rendőrség két évig nyomozott, de az ügyészség itt is megszüntette az eljárást. Pető panasszal élt, de a Legfőbb Ügyészség elutasította. A *Nemzeti Autópálya Rt.* és a *Defend Kft.* közötti kifizetések ügyét is vádemelésre éretnek találták a rendőrök, a Fővárosi Főügyészség viszont a nyomozás megszüntetését rendelte el. Hasonló történt a *Magyar Fejlesztési Bank* 450 millió eurós (112,5 milliárd forint) kötvénykibocsátása esetében. A rendőrség ezúttal is úgy ítélte meg a nyomozás alapján, hogy Baranyay László volt elnök-vezérigazgatóval szemben vádat kell emelni, az ügyészség azonban másképp látta, és az ügy lezárására kötelezte a rendőröket. Akárcsak az Országimázs Központ, a Happy End Kft. és a MERT 2000 Kft. ügyeiben. A *Deutsch Tamás-féle stadionbeléptető rendszer* miatti följelentést követő nyomozás ugyan megállapította, hogy a Siemens hárommilliárdos ajánlatával szemben a Dataware Kft. 4,8 milliárdos ajánlatának előnyben részesítése bűncselekménygyanús, de az ügyészség nem találta annak. Amikor pedig a rendőrök a nyomozás folytatását javasolták: az összes olyan alvállalkozó kihallgatását, aki beszámolt az egyébként máig raktáron heverő gépek és programok fővállalkozójának, az ügyészség azt válaszolta, hogy „a parttalan nyomozás ellentétes a büntetőeljárás céljával, nem segíti a tényállás felderítését, és nem szolgálja az eljáró hatóságok feladatainak teljesítését”.²

„A *Millenáris Kft.* ügyében a rendőrök kiválasztottak egy elemet, melyről úgy vélték, napnál világosabb, hogy bűncselekmény történt: a belépőkhöz ajándékként adott órák esetét... A 70 millióba került órákért a költségvetés 402,5 milliót fizetett ki az adófizetők pénzéből. Az ügyészség ezt válaszolta: »A rendkívül jó marketingeszköznek tekintett órák egységára elfogadható, reális volt.« Ezzel az indoklással adott utasítást az eljárás megszüntetésére.”³

A legelképesztőbb dolgot azonban minden bizonnyal a *Schlecht-ügyben* produkálta a vádhatóság. A Fővárosi Főügyészség utasította a BRFK nyomozóit, hogy a Fidesz-közeli cégek vevőjeként, majd eladójaként (vevők: Kaya Ibrahim és Josip Tot) hírhedtté vált Schlecht Csaba ellen bizonyíték híján szüntessék meg a nyomozást, ami csődbüntett, adócsalás és közokirat-hamisítás miatt folyt. A feljelentő panaszt tett a határozat ellen, ám az ügyészség jogerőre emelte azt, mondván: a vádemeléshez szükséges bizonyítékokat nem lehet beszerezni. Világosi Gábor SZDSZ-es képviselő interpellációjára válaszolva maga Polt Péter jelentette ki a parlamentben, hogy több hónapi szorgos nyomozással sem sikerült kideríteniük Schlecht Csaba tartózkodási helyét. Mire Világosi lazán elővette a budapesti telefonkönyvet, s annak 572. oldaláról fölolvasta Schlecht lakcímét, amely addig ismeretlen volt az ügyészség előtt. Az ügy kapcsán mondta Bárándy Péter, a budapesti ügyvédi kamara főtitkára (későbbi igazságügyi miniszter): „az igazságszolgáltatás és az egész szakma miatt ég az arcom”.⁴

Nyugodtan kijelenthető: nemcsak a Fidesz és az Orbán-kormány viselt dolgai részesültek volna egészen más elbírálásban, de az egész párt sorsa – mi több: a magyar politikai élet egésze is – másként alakult volna az ügyészség élén 2000-ben végbement személyi változás nélkül. Ha két évvel mandátumának lejártá előtt nem mond le (indoklás nélkül, máig tisztázatlan körülmények között, egy Áder Jánossal lefolytatott négyszemközti beszélgetést követően) Györgyi Kálmán, és nem ültetheti a helyére a fideszes többség Polt Pétert. Hogy az Orbánék által kiszemelt új főügyész szakmailag és politikailag mennyire elfogadhatatlan volt, azt jelzi, hogy az egyik koalíciós partner, a Dávid Ibolya személyében az igazságügyi tárcát birtokló MDF sem volt hajlandó támogatni őt, hanem másik jelöltet nevezett meg. Ám Orbánt ez sem zseniározta. A színpalak mögött alkut kötött Csurkával, így Polt az ellenzéki MIÉP támogatásával, a szélsőjobb voksaival lett 2006-ig a Magyar Köztársaság legfőbb ügyésze.

Pár hónappal hivatalba lépése után Polt egyetlen nap alatt nyolc főügyészt mentett föl (Budapest és hét megye élén), s a korábbi gyakorlattal szakítva, kormányzati személyeket is kinevezett egyes ügyészségi posztokra. A következő évi költségvetés 24 százalékkal emelte meg az ügyészség ellátmányát, a beruházási forrásokat megduplázta, majd egy évre rá megháromszorozta (mialatt a bíróságok büdzséje csak 10 százalékkal növekedett). Az új főügyész hatalma tehát kellő anyagi erővel párosult. Hamarosan létrehozták a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatalt, miáltal az ügyészség is jogot kapott titkosszolgálati eszközök használatára. Kell-e mondani, hogy Polt messzemenően igazodott az elvárásokhoz. Ami önmagában nem lett volna baj, hisz a vádhatóság a legtöbb nyugati országban a mindenkori kormány büntetőpolitikáját hivatott érvényesíteni. Ám 2002 után kiderült: a magyar legfőbb ügyész nem a mindenkori kormány, hanem a *mindenkori Fidesz* elvárásaihoz igazodik.

A tizenkét sebtében privatizált állami gazdaság esete már jelezte, hogy a két forduló között kitört kapuzárási pánikban az állami javak vad osztogatása folyik. Láttuk, hogy mások mellett Fellegi Tamás cége is ekkor kapott plusz *negyedmilliárd* forintot – a fideszes médiabirodalom építése során számíthattak is rá, mint látni fogjuk. Ám hogy a párt gazdasági hátországa a két ellenzékben eltöltött ciklus idején sem merült ki, sőt tovább erősödött, azt főként egy 2000 körül kötött titkos alku biztosította. Az alku a két nagy párt feketepénzügyes főemberei között kötött, legalábbis ez derül ki Mong Attila és György Bence Pulitzer-émlékdíjas könyvéből:

„Számos politikussal folytatott háttérbeszélgetésben merült föl az a legenda, hogy a két nagy párt mögött álló gazdasági érdekcsoportok a nagyobb megrendelések indulása előtt, 2000–2001-ben paktumot kötöttek, amely szerint az építkezések költségét szándékosan felültervezik, a megmaradó pénz pedig a két nagy érdekcsoport között oszlik meg 70-30 százalékos arányban. A nagyobb rész mindig a hatalmon lévő pártot, a kisebb az ellenzékben lévőt illeti, a pénz legális kimenekítéséről pedig mindegyik maga gondoskodik... A nevezetes paktum létrehozásának közvetlen bizonyíték nincs, a politikusok környezetében azonban szinte tényként kezelik, és közvetett jeleit az autópálya-üzletek körül fel lehet fedezni... A megrendeléseket állandóan a cégek összejátszása, a kartellgyanú lengte körül, a jelenségek a későbbi nyílt közbeszerzési eljárásokon is tapasztalhatóak voltak. Az útépítő szakmában úgy tartják, hogy a lapokat előre leosztják, a munkálatokban részt vevő szakemberek legfőljebb »a sapkájukat cserélik le«, egyszer vegyépszeres, máskor betonutas jelzéssel dolgoznak. Az igazi verseny hiányában pedig az árak is magasabbak a reális költségeknél, a gyanú szerint pedig a pénz nem csupán a cégeket gazdagítja, hanem kézen-közön visszajut a politikai pártok mögötti gazdasági érdekcsoportokhoz és a pártfinanszírozás része lesz... Az autópálya-építők a politikusok háttérbeszélgetései alapján »nagykoalícióban« vannak: a Vegyépszer inkább a fideszes kapcsolatokat ápolja, a Betonút Rt. esetében pedig az MSZP-s szál az erősebb.”⁵

A szerzők óvatosak: a fekete pénzek 70-30 százalékos felosztásáról kötött paktum „legendájáról” beszélnek, amire nincs „közvetlen” bizonyíték. Való igaz: mindeddig nem került elő írott megállapodás, mely alatt ott szerepel a Fidesz és az MSZP körpecsétje, továbbá Simicska Lajos és Puch László saját kezű aláírása. De ha a politikusok környezetében *tényként* kezelik a paktum létezését, az arra utal, hogy korántsem legendáról, hanem működő gyakorlatról van szó. Ezt igazolta, hogy a szóban forgó könyv megjelenése után (2004. július 22-én) példátlanul szigorú döntést hozott a Nagy Zoltán vezette Gazdasági Versenyhivatal. Ennek Versenytanácsa „megállapította, hogy a 2002-ben kiírt közbeszerzési pályázatokon részt vevő vállalkozások előzetesen megállapodtak egymás között abban, hogy melyik cég melyik autópálya-szakasz kivitelezését szerzi meg. Esetenként abban is megegyeztek, hogy a nyertesek alvállalkozóként vonják be a többieket. A kartellmegállapodásban valamennyi, a kiíró feltételei alapján szóba jöhető, jelentős vállalat részt vett. A kiszabott bírságok összege 7,043 milliárd forint.”⁶

A *hétmilliárdos* bírság roppant magas volt, annak idején nagy feltűnést keltett, ám ha közelebbről megnézzük a szóban forgó üzletek nagyságrendjét, akkor nem kell túl soknak tartanunk. „A mélyépítésben járatos szakemberek szerint a vállalkozói árak az elmúlt öt évben irracionálisan megemelkedtek, ami döntően az Orbán-kormány sztrádaépítési módszereinek, a kivitelező önkényes kijelölésének, a verseny teljes hiányának tulajdonítható. A Horn-kormány utolsó autópálya-beruházása az M3-as építése volt Füzesabonyig... ez kilométerenként alig *700 millió* forintból épült. Két évvel később a Vegyépszer–Betonút páros *1,3 milliárd* forintért építette tovább az M3-ast kilométerenként. A 2002-es választásokig a sztrádaberuházások fajlagos költsége *2 milliárd* forint fölé kúszott, a négy évvel korábbi ár háromszorosára... Ma már... [*2003-ban – D. J.*] az ár esetenként a *3 milliárd* forintot közelíti.”⁷

2004-ben az M3-as Nyékládháza és Miskolc közötti szakasza már *3,25 milliárdos* fajlagos költséggel épült, 2006-ban az M7-es Zamárdi és Balatonszárszó között pedig nem kevesebb, mint *5,3 milliárdért*. (Igaz, ez a 14 kilométeres szakasz a köröshegyi völgyhíd miatt került 74 milliárdba – a nyomvonal és a viadukt indokoltsága persze vitatható). Az ekkortájt épült más pályaszakaszok kilométerköltsége két- és hárommilliárd között mozgott.⁸ Az M6-os Szekszárd és Pécs közötti 80 kilométeres szakasza – *74 híddal és négy alagúttal!* – 266 milliárdból épült föl, azaz *3,325 milliárd* forintos fajlagos költséggel.⁹

Ide „fejlődtek” tehát a dolgok az első kormányzati ciklus ideje óta, holott már annak idején is így nyilatkozott az MSZP-s pénztárnok, Máté László a Simicskához fűződő viszonyát firtató kérdésre válaszolva: „korrekt szakmai kapcsolatban álltunk, s rendszeresen találkoztunk is a parlamentben, hiszen voltak-vannak olyan közös ügyek, amelyeket meg kell beszélni”. A harmadik ciklusban létrejött *Puch–Simicska-tengely* (minthogy az alkut a Fidesz kormányzása idején kötötték) persze megint csak a „fantasztikus agyú Lajos” bölcs előrelátását dicséri.

Az országot ért gazdasági kár mindenestre százmilliárdokban mérhető – a politikai kár pedig fölmérhetetlen. A demokráciákban ugyanis leginkább a *parlamenti váltógazdaság* működése akadályozza a közélet teljes „elgazosodását”. Mivel a hatalom korrumpál, nem árt időnként leváltani a birtokában lévő elitcsoporthoz. S mielőtt az új is komolyabban visszaélne vele, azt is el kell választani a hatalomtól. A Magyar Köztársaság húsz évében – a hazai parlamentarizmus több évtizedes történetében először – működött a politikai váltógazdaság. Méghozzá intenzíven: az 1990 és 2010 között lezajlott hat választásból öt eredményezett kormányváltást. Ám egy idő után – tárgyunk szempontjából – lényegében hasztalanul. A két nagy párt üzleti moguljainak 70-30 arányú osztozkodása ugyanis semlegesítette a demokrácia e legfőbb korrupcióellenes intézményét. Mert ellenérdekelte tette az ellenzékbe szorult, ám a lopott állami vagyonból így is folyamatosan részesülő – valójában társtettesként működő – másik politikai oldalt a

kormányoldali üzelmek leleplezésében.

Fentieknek megfelelően a 2002-es kormányváltás után nem következett be a Fidesz legfőbb pénzcsatornájának tűnő Vegyépszer kiszáradása. A cég még jó ideig meghatározó szereplője volt az autópálya-építéseknek, fő- és alvállalkozóként is nyertes konzorciumok tagja. Mígnem fokozatosan új szereplő lép a helyébe: a *Közgép*. A Vegyépszer (illetve a fő tulajdonos, Nagy Elek) pontosan nem tudható okból idővel szembekerült a meghatározó fideszes érdekkörökkel (végső soron bizonyára Simicska Lajossal), így fokozatosan kiszorult a nagy állami megrendelésekből, olyannyira, hogy végül csődeljárás alá került.

A Közgép hosszú utat tett meg a rendszerváltást követő években, míg mára a legnagyobb állami beruházások verhetetlen, sőt ellenfél nélküli bajnokává lett. A kilencvenes években „még Közúti Gépellátó Vállalatnak hívták, és közel állt ahhoz, hogy tönkremenjen” – írja a cég történetét feldolgozó cikkében az Origo.¹⁰ Az acélszerkezetek építésével járó nagyberuházások, amilyenek például a hidépítések, a kilencvenes évek elején még nem voltak divatban. A tartósan veszteséges és jócskán eladósodott vállalat fő tulajdonosa a kilencvenes évek közepén ezért az Inter-Európa Bank lett, amely a cégnek adott, de nem törlesztett hiteleit váltotta tulajdonrészre, azaz valójában csak futott a pénze után. Az első adandó alkalommal meg is szabadult a részvényektől, s a Közgépben ekkor, 1998-ban vásárolt meghatározó tulajdont a bankkal üzleti kapcsolatban álló Axon cégcsoport.

Az utóbbiban érdekes emberekkel találkozhatunk. A főtulajdonos *Kun Zoltán* neve önmagában tán nem mond semmit – míg hozzá nem tesszük, hogy ő volt a hetedrendű vádlott a Várhegyi Attila egykori fideszes szolnoki polgármester ellen hűtlen kezelés vádjával indított perben. A szolnoki cég másik fontos emberét viszont ismerhetjük, hisz *Baji Csabát* az egyik legfontosabb állami cég, a Paksi Atomerőmű vezetőjévé nevezték ki az első Orbán-kormány alatt. S ha még azt is tudjuk, hogy a vásárlást követően, 1998 augusztusában egy bizonyos *Wermer András* is beül a Közgép felügyelőbizottságába, akkor már végképp nem lehet kétségünk afelől, hogy a Közgép a fideszes gazdasági háttország kezébe került.¹¹

A cég a 2000-es évek közepéig csak mellékszereplő maradt, másodrendű alvállalkozóként vett részt a megindult autópálya-építési projektekben, s csak később, a baloldali kormányok idején, a Vegyépszer hanyatlását követően került előtérbe. Fontos határt jelentett a cég életében 2004, mikor az agilis Németh Miklós lett a Közgép vezetője. Nem az exminiszterelnök, természetesen, hanem a Dunaferri volt főnöke. (Aki akkor került a nagy állami cég élére, mikor az Orbán-kormány – hosszas huzakodás után – újra cserélte az előző menedzsmentet. Ezt követően lett a Dunaferri fő kőbeszállítója egy bizonyos Zarándok János helyett egy bizonyos Orbán Győző.) Németh a Közgép élén is lendületes maradt, bővítette a vállalat profilját, miközben a (még rejtőző) tulajdonosok tőkeemelést is végrehajtottak. A cég pedig idővel az ágazat összes nagyobb szereplőjével partneri viszonyt alakított ki, dolgozott a Strabaggal, a Hídépítővel és másokkal is. Forgalma évről évre nőtt: 2004-ben még csak *1,8 milliárd* forint volt a nettó árbevétele, a következő évben már *7,5*, 2008-ban csaknem *20*, 2009-ben pedig már kis híján *40 milliárd*.¹²

2009–10-ben az új idők érkezését jelezte a Közgép első nagy botrányt kavarázó projektje (s az egyik utolsó a Puch–Simicska-tengely működésének jegyében): a Margit híd felújítása. Ez (a pártokat tekintve is) háromszereplős játéknak tűnt, hisz a Demszky vezette főváros pályázatát a Közgép–Hídépítő–Strabag konzorcium nyerte el. Noha az eredeti kiírás szerint *13 milliárdra* tervezték a beruházást, a nyertes mégis a *22 milliárdos* közgépes ajánlat lett. A sajtóban nagy volt a felhördülés, ám a Fővárosi Közgyűlés pártjai egyik oldalon se igen tiltakoztak, s végül

nem vétózott Demszky sem. Hogy érzékeljük a 22 milliárdos *felújítás* nagyságrendjét, vessük össze az olcsónak szintén nem mondható Megyeri híd *építési* költségével. Utóbbi *34 millióba* került *méterenként*. Ezt alapul véve: a Margit híd helyén 18,2 milliárdból teljesen új hidat lehetett volna építeni – miközben a szimpla fölújítás majd négymilliárddal került többre! Másként: amíg a Megyeri híd méterét 34 millióért építették meg, addig a Margit hidét 42 millióért újították föl.

Miközben mind gyanúsabbak és nagyobbak lettek a Közgép pénzei, az átláthatósága egyre kisebb. „Míg a 2000-es évek elején történt tulajdonosváltások még követhetők a cégbírósi akták alapján, addig az évtized közepétől egyre homályosabb, kik birtokolják a vállalatot. A társaság alapszabályában szerepel ugyan a kitétel, hogy a közgyűlés csak akkor határozatképes, ha a részvényeseknek legalább a fele jelen van, de... szerepel egy ezt feloldó rész is, mely így szól: ha a határozatképtelenség miatt megismételt közgyűlést legalább három napon belül megtartják, akkor az a jelenlévők létszámára tekintet nélkül határozatképes. Ezt a szabályt alkalmazta a Közgép az elmúlt években.”¹³ A közgyűlésen rendre Németh Miklós vezérigazgató jelent meg egyedüli részvényesként – mindössze 0,03 százalékos cégbeli tulajdonrészsel. Ennek ellenére nyílt titok volt, hogy Nyerges Zsolt fontos szerepet visz a cégben, mígnem 2011-ben ő lett az igazgatóság elnöke. 2012 áprilisában pedig végképp eljött az igazság pillanata, mikor egy pályázathoz be kellett mutatni az aduászt, és kiderült, hogy a főtulajdonos maga Simicska Lajos.¹⁴ De ez már egy következő fejezet tárgya, hisz 2010-ben új korszak kezdődött a Közgép történetében is.

Az ellenzéki lét nyolc „szűk esztendejében” elképesztő *médiabirodalom* épült föl a Fidesz körül. Orbánék számára ebből a szempontból életre szóló tanulságokkal szolgált az első ciklus második fele, amikor az ellenük fordult baloldali sajtó keresztüzében (a jobboldali média közönyétől kísérve) átértékelt az a vesszőfutást, ami a választási favorit pozíciójától az utolsó parlamenti befutó szárnalmas szerepéig vitte őket. Simicska pimasz húzása révén néhány hónapra már 1994-ben sikerült a befolyásuk alá vonni pár újságot (Magyar Nemzet, Esti Hírlap, Express), hogy aztán még 1998 előtt megszerezzék első tartós tulajdonukat (a Napi Magyarországot) is.

A hatalom birtokában pedig óriási teret foglaltak el a magyar nyilvánosságból. 1998-ban először is ölükbe hullott a Postabank teljes médiaportfóliója, amelyből néhány orgánumot megpróbálták megfojtani (a Kurírt sikerült, a Magyar Narancsot nem), másokat azonban megtartottak a sajátjukként (*Magyar Nemzet, Szabad Föld*). Erős pozíciót foglaltak el a napilappiacon a Napi Magyarország és a Magyar Nemzet egybeolvasztásával. Közben könyörtelenül kiterjesztették uralmukat a *közszolgálati rádiókra és televíziókra*, továbbá az *ORTT-re*, olyan szélsőséges politikai szövetségesekkel cimborálva, mint a MIÉP, s olyan törvénytelen eszközöket igénybe véve, mint a „csonka kuratóriumok”. Új hetilapot is gründoltak: a (radikális Magyar Nemzetből kiszorult miniszterelnöki tanácsadó, Elek István kárpótlására létrehozott) *Heti Választ*. Mindent együttvéve nyugodtan elmondható, hogy a 2002-es választásoknak már a nyilvánosság nagyobbik felét maguk mögött tudva indulhattak neki – mindhiába.

Az újabb vereség újabb tanulsággal szolgált Orbán számára. 2002 májusában (a róla írt könyvem függelékeként megjelent interjúban) így beszélt erről: „A hiba nem ott volt, hogy konfrontatívak voltunk, hanem ott, hogy ügyesebben kellett volna védeni a döntéseinket... Azt kellett volna többször és eredményesebben bemutatni a közvéleménynek, hogy a célok, amelyek érdekében a konfrontációt vállaljuk, jó célok... a kormány kommunikációja nem volt elég világos. Sokkal több pénzt és figyelmet kellett volna áldozni... a médiafölényt birtokló

liberális közgondolkodástól... eltérő műhelyekre és személyekre. Nagyobb teret kellett volna nyitni nekik az írott sajtóban, az elektronikus médiában és így tovább. A magyar nyilvánosság új csatornáit kellett volna megnyitnunk, és ez több, mint médiakérdés. A Heti Válasz elindítása helyes volt, de több újságot kellett volna létrehozunk. Ezt elmulasztottuk.”¹⁵

Mindezek okán – s mert a szükséges anyagi források egyre inkább biztosíthatók voltak – ellenzéki státusa dacára rendkívüli építkezést vitt végbe 2010-ig a média területén a Fidesz. Először is körömszakadtáig védte közszolgálati pozícióit. A rádióban 2005-ben járt le az Orbánt végsőkéig kiszolgáló Kondor Katalin mandátuma, de a kuratóriumot olyan jól sikerült blokkolni az ott fideszes célszerszámként működő „civil” résztvevőkkel, hogy újabb egy évig a Kondor korábbi jobbkezeként szolgáló alelnök (Hollós János) maradt az intézmény élén. Utána pedig sikerült kisakkozni, hogy az egykori tanácsadó – a fideszes pártkatonának ugyan nem, ám baloldalinak sem mondható – Such György kerüljön státusba egészen a 2010-es választásokig. (Aztán persze útilaput kötöttek a talpára: önállóbb személyiség volt annál, semhogy a „Nemzeti Együttműködés Rendszerében” kompatibilis lehessen.)

A köztévében 2004-ig sikerült szabotálni az elnökválasztást, majd Rudi Zoltán mandátumának lejártát követően 2008-tól a választásokig. Mi több: Medveczky Balázs alelnök vezetésével az MTV már korábban, 2009 körül átállt a majdani győztesekhez. Orbán amúgy már rögtön a 2002-es bukás után igénybejelentést tett a köztvéve egyik csatornájára, aminek nagy tömeggyűléssel adott nyomatékot augusztusban a Szabadság téren. Ennek persze nem volt realitása, a helyette gründolt önálló fideszes *Hír TV-nek* azonban már igen. Ezt még 2002 végén elindította egy „jobboldalhoz köthető vállalkozói csoport”: eredetileg húsz magánszemély jegyezte a televízió részvényeit. Az akkor húszmillió forint alaptőkéjű társaság elnöke Borókai Gábor, az Orbán-kormány szóvivője lett. Az alapítók később 301 millió forinttal emelték a tőkét, majd újabb hatalmas – immár követhetetlen – pénzek finanszírozták a költséges csatorna működését. 16 Hamarosan képbe került a Magyar Nemzetet szerkesztő, kiadó és (formálisan legalábbis) tulajdonló Liskay Gábor, Simicska bizalmi embere. Ma pedig már senki sem vonja kétségbe, hogy a lap és a tévé mögött is az utóbbi birodalma áll, továbbá személy szerint is az ő – Orbánéval összefonódó – uralma érvényesül. A Hír TV mindenesetre nemcsak a jobboldal, de – korlátozott nézettsége ellenére – az egész magyar politika egyik releváns médiuma lett, olykor (például 2006 őszén) meghatározó jelentőséggel.

2006-ban indult a Hír TV ikertestvéreként (legalábbis ami a hangvételt illeti) a *Lánchíd Rádió*, s működött egy ideig ugyancsak a Simicska-birodalom részeként. Majd átkerült egy másik – szintén Fidesz-közeli – firmához, a Fellegi Tamás-féle *Infocenter Média Zrt.-hez*. Ugyanitt kötött ki egy idő után a Heti Válasz is, amely a busás kormányzati apanázs megszűnése után egy ideig problémákkal küzdött.

2007-ben újabb rádióállomás került a Fidesz érdekkörébe. Az *InfoRádió*t hallgatva ez korántsem oly nyilvánvaló már az első percben, mint a Lánchíd esetében, mert a szóban forgó médium – nevéhez híven – valóban hírrádióként működik. Tárgyilagos hangot üt meg, mindkét politikai oldalt szerepelteti, s csak a műsorfolyam egészének tükrében mutatkozik meg fideszes elkötelezettsége. No és persze a tulajdonosi kör ismeretében, hiszen a korábban alapított rádiócsatornát 2007-ben a *Central European Media Publishing Zrt.* (CEMP) vásárolta meg, e cégnek pedig *Spéder Zoltán* a főtulajdonosa és az igazgatósági elnöke. Spéder 1987-ben végzett a közgázon, a Rajk Szakkollégiumban, így szoros személyes szálak kötik Orbánéhoz (ennek személyes tanúja lehettem a kilencvenes évek közepén).

Ugyanekkor, 2007-ben, szintén a CEMP, illetve Spéder révén került birtokon belülré a Fidesz az egyik legnépszerűbb (a politikai véleményformálás szempontjából talán legfontosabb) internetes portálban, az *Indexben*. Ahová már két évvel korábban bevásárolta magát a

Spéderrel számos közös vállalkozást vivő Nobilis Kristóf; a CEMP százszázalékos tulajdonszerzésével csak egyértelműbbé vált a helyzet. (Teljesen egyértelművé csak 2011 szeptemberében, mikor az Index főszerkesztője és több munkatársa nem bírta tovább elviselni az egyre erősebb – immár a hatalom birtoklásával párosuló – fideszes politikai dresszúrát.)¹⁷

Fentiek után kell szólni a *Napi Gazdaság* című újságról is. A befolyásos szaklapot tudniillik szintén megvásárolta 2007-ben a CEMP, ekkor tehát (a tulajdonrészt tekintve még csak 50 százalékban) ez az addig mértékadónak számító, független orgánium is Spéderék érdekeltségébe került. Vagyis a Fideszébe. Aki ez utóbbi megállapítást erősnek tartja, annak ajánlom figyelmébe a legújabb fejleményt: 2013. augusztus 12-én a CEMP továbbadta a lapot a *Századvég Gazdaságkutató Zrt.-nek*, amit aztán végképp nem lehet másnak, mint fideszes firmának tekinteni. (Az addigi főszerkesztő, Korányi G. Tamás lemondott tisztségéről.)

2009-ben újabb – üzletileg is értékes, immár országos – kereskedelmi rádiócsatornával gyarapodott a fideszes médiabirodalom. A két nagy kereskedelmi csatorna (Sláger, Danubius) licencének lejártakor ugyanis (szintén a Puch–Simicska-tengely egyik végső fordulataként) alkut kötött az emeszpés és a fideszes feketegazdasági hátország, hogy megosztózzanak a fölszabaduló frekvenciákon. Az ügylet piszkos voltát mi sem jelezhetette volna jobban, mint hogy a több ponton törvénytelen médiahatósági mutyi elleni tiltakozásul (miután meggátolni nem tudta) lemondott Majtényi László, az ORTT elnöke. A rádiók ennek ellenére persze fideszes, illetve emeszpés érdekkörbe kerültek. A Nyerges Zsolthoz és Fellegi Tamáshoz tartozó *Advenio Zrt.* a megnyert frekvencián elindította a *Class FM* rádiót, amely főként az állami hirdetéseknek köszönhetően máig is virul; míg a szocik égisze alatt startoló *Neo FM*, hirdetések híján, rég tönkrement és megszűnt (ahogyan a Simicska–Puch-tengely forgása is megállt).

Hogy a fideszes gazdasági birodalom micsoda anyagi erővel és ambícióval érkezett el a választásokig, azt sokak meghökkenésére jól mutatta a *Magyar RTL Klubba* történeti üzleti behatolás 2010 tavaszán. Amikor a sajtó hírül adta, hogy a Fellegi Tamás és Nyerges Zsolt tulajdonában álló *Infocenter Zrt.* megvette a legnézettebb magyarországi tévécsatorna 31 százalékos tulajdonrészét. Hogy Fidesz-közeli bevásárlás történt, mi sem igazolhatta volna jobban, mint hogy Fellegi pár hét múlva az Orbán-kormány minisztere lett. El is adta rögvest az Infocenterben jegyzett érdekeltségét egy „semleges” vevőnek: *Stumpf Istvánnak*, az előző Orbán-kormány miniszterének. (Neki hamarosan azért kellett kiszállnia az üzletből, mert belőle meg alkotmánybíró lett. Közben az RTL-ből kiszállt maga az Infocenter is, újabban a TV2-t környékezi...)

A magyarországi közvélemény formálásában jelentős szerep jut a *vidéki sajtónak* – a lapok példányszámát tekintve legalábbis. És bár a monopolhelyzetet élvező megyei napilapok mind külföldi tulajdonba kerültek 1990-ben, a politikai befolyásolásnak itt is jelentős tere van. Általános szabályként persze elmondható, hogy a nyugati tulajdonost a profit érdekli, ami igaz is, csak hogy ez utóbbi főleg hirdetésből származik. A lapokban megjelenő hirdetéseknek pedig tekintélyes hányadát a helyi (városi és megyei) önkormányzatok adják. Olyannyira, hogy e hányad nélkül nem működnének nyereségesen a szóban forgó lapok. Mi történik hát a gyakorlatban? Az önkormányzatokat uraló politikai tényezők egy szerződésben már az év elején előre lekötik a maguk hirdetési felületeit, amivel valójában megvásárolják a lapok lojalitását. Nincs bírálat, nincs leleplezés, csak szolid beszámolók a politikusi munkáról. A vidéki közvélemény-formálásban tehát az van nyerő pozícióban, aki nyerő pozícióra tett szert az önkormányzatokban is. Már csak azért is, mert az összes vidéki városi televízió a mindenkori polgármester, illetve önkormányzat kezében van, továbbá mert minden önkormányzat rendszeres ingyenciadványokkal is bombázza a közvéleményt.

Témánk szempontjából kulcsszerepük volt a 2006-os helyi választásoknak. Amikor is – az őszi beszéd botrányát követően – szinte az egész vidéki Magyarország narancssárgába borult. Ám a Fidesz biztosra akart menni, így nem bízta a dolgot a helyi spontaneitásra. Már 2004-ben színre lépett egy *Vitézy Tamás* nevű kőgazdag vállalkozó, aki előbb Budát, majd Budapestet, végül már az egész országot lefedve adta ki a *Helyi Téma* című ingyenes bulvárhetilapot. Ennek példányszáma mára meghaladja a 835 000-et. (Nota bene: ez több, mint a Népszabadságé volt a pártállami időkben!) És Vitézy az immár lapcsaláddá növesztett Helyi Témával – saját szavai szerint – „Orbán Viktor szellemét kívánja szolgálni”.¹⁸

De ki ez az ember? Orbán Viktor oldalági rokona. Unokahúga, Zsófia a jelenlegi kormányfő unokatestvére (2011-től a Budapest Fesztiválközpont, 2013-tól a Brüsszeli Magyar Intézet vezetője). Vitézy a 90-es évek elején, az ukrán gázkereskedelemből szerezte első millióit. 1998-ban beszállt Puch László mohácsi konzervüzemébe, ahol 2002 után, Puch távozását követően is tulajdonos maradt.¹⁹ „A felhalmozott tőke javát az első Orbán-kormány idején, a 2000-es évek kezdetétől horvátországi tengerparti szállodákba investálta... azért kezdett a tribunji kikötő fejlesztésébe, mert nem talált megfelelő darut, amellyel kényelmesen kiemelhették volna katamaránját a tengerből. Azóta hatalmas birodalmat épített, az Adriatic Islands Group Hotels szállodái jószerivel végig a dalmát tengerparton sorakoznak.”²⁰

A 2002 és 2010 közötti fideszes médiabirodalom-építkezésnek volt egy oldalága: a Széles Gábor által létrehozott sajtóportfólió. Nevezett a 2006-os választások előtt vette meg az akkor már csődből csődbe tántorgó Magyar Hírlapot (erre Orbánnak 2000 körül még hiába fáj a foga), s az egykori vezető balliberális orgánumból rövid úton a Magyar Nemzettől is jobbra álló, szélsőradikális újságot csinált. Nagyjából ekkor és hasonló szellemben kezdte el működtetni Széles az Echo TV-t is. Sem ezek a médiumok, sem ő maga nem tekinthető a fideszes médiavilág beltagjának. (Ezt jelzi az is, hogy 2010 után, szemben a többivel, az ő orgánumai nem váltak nyereségessé.) Ám mindezek ellenére nem kétséges, hogy a Magyar Hírlap és az Echo TV is a jobboldalt, végső soron pedig a Fideszt erősítette 2010 előtt (is).

Mit mondott Orbán 2002. május 4-én? „A magyar nyilvánosság új csatornáit kellett volna megnyitnunk, és ez több, mint médiakérdés.” Az utóbbit szó szerint vehetjük. Mert a direkt médiaépítkezésen túl jutott idő és forrás olyan új fideszes „elemző” és „közvélemény-kutató” intézetek létrehozására is, mint a 2006-ban alapított *Nézőpont Intézet*. Tehát nemhogy elapadtak volna a Századvég forrásai, épp ellenkezőleg: Forsence néven rendszeresen közvélemény-kutatási adatokat közlő oldalhajtást is kifejlesztettek, mi több, hajtottak egyet egy másik tőről is.

A Fidesznek – mindezen túl – nemcsak két drága *parlamenti választási kampányra* és két még költségesebb *önkormányzatira* futotta, hanem két *országos népszavazásra* (2004, 2008) is, az ehhez csatlakozó aláírásgyűjtésekkel, ilyen-olyan nemzeti konzultációkkal együtt. Jutott anyagi erő egy új országos szervezeti háló kiépítésére, amely „polgári körök” néven futott, bővülő infrastruktúrával, egészen a saját székház (Polgárok Háza) megteremtéséig. Mindezt ellenzékből – két egymást követő választási vereség után. Nem semmi.

De honnan jött az ehhez szükséges temérdek anyagi erőforrás?

Egyrészt nyilvánvaló, hogy óriási összegeket csatornáztak be a korábban látott technikák alapján. *Készpénzben*. Orbán egy volt minisztere (később egy gazdag állami cég főnöke) szájából hallottam a következőket: Én nem voltam hajlandó táskában vinni a pénzt. Sokan megtették. Csak az előre megadott számlaszámot közöltem az „ügyfelekkel”, ők meg utaltak.

Még 2002 őszén is. Csodálkozva kérdezte: Hogy-hogy? Hisz már nem is vagyunk kormányon! Mondtam neki: nézd, ezek úriemberek. Nyugatiak. Bármilyen is történt közben, ők tartják magukat az eredeti megállapodáshoz.

Másrészt életképesek maradtak a *Simicska-féle cégek*. Ezeket (mint például a Közgépet) immáron nem fantomizálták (miután kiszívták belőlük, amit lehetett), hanem működtették. Ehhez a működéshez persze kellett a Puch–Simicska-tengely, amely nélkül a dolog – és a Fidesz! – aligha lett volna életképes két ellenzéki cikluson át.

Harmadrészt igen jelentős forrást képeztek a *fideszes önkormányzatok*, főleg 2006 után. Különösen, hogy a gazdáik hatalmas hitelfelvételekbe is belehajszolták őket, amivel két legyet ütöttek egy csapásra. Egyrészt újabb elcsatornázzható közpénzekhez jutottak, másrészt nehéz helyzetbe hozták a kormányt – pontosabban az országot.

Végül, de nem utolsósorban: egy idő után hatalmas plusz erőforrásokat akkumulált a *biztos nyelési esély*. 2006 ősztől egyetlen pillanatra sem vált kétségessé a Fidesz sima győzelme a következő választásokon, 2008-at követően pedig már a kétharmados sem igen. És Orbán előre beszédte a sarcokat. A Demján Sándorral a leölt mangalica teteme fölötti pálinkázás képei nem véletlenül kerültek föl az internetre. Csányi Sándor sem véletlenül lett sokat látott törzsvendég a Videoton páholyában. Orbán mindenkinek üzent velük: le kell tenni a garast. A korábban inkább a baloldalhoz köthető megriadt oligarchák nem győztek focicsapatot vásárolni, már a választások előtt. Miskolcon ez a vicc járta akkoriban: „Vajon a Leisztinger menti meg a Diósgyőrt, vagy a Diósgyőr menti meg a Leisztingert?”

Nyolc ellenzéki esztendő után így Orbánék roppant anyagi háttérrel, a hegemoniához közelítő médiabefolyással fordulhattak rá a 2010-es választásokra, amely mindezekhez kétharmados parlamenti többséget társított. És beláthatatlan új lehetőségeket.

Jegyzetek

1 „A rendszer futóhomokra épül”. Debreczeni József, Majtényi László, Pető Iván és Ripp Zoltán kerekasztal-beszélgetése. *Mozgó Világ*, 2011/1. 21. o.

2 Dr. Kende Péter: Az ügyészség blokkol. In: *Az igazi Orbán*. Budapest, 2006. Hibiszkusz Könyvkiadó. 39. o.

3 Uo

4 Bárándy szerint Schlecht „hivatalból ártatlan”. *Origo.hu*, 2001. 10. 31.

5 Mong Attila–György Bence: *Milliárdok mágusai*. Budapest, 2003. Vízkapu Kft. 110–111. o.

6 http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&pg=72&st=1&m5_doc=2210

7 Mong–György: i. m.: 111–112. o.

8 <http://index.hu/gazdasag/magyar/ppenz050810/>

9 <http://www.origo.hu/auto/20100402-oriasala-gut-es-oriashid-vegigfilmeztuk-az-uj-m6os->

autopalyat.html

10 <http://www.origo.hu/itthon/20101206-a-kozgep-es-a-fidesz-kapcsolata-a-ceg-tortenete.html>

11 Uo.

12 Uo.

13 Uo.

14 http://nol.hu/gazdasag/20120416-simicskat_neveztek_meg_a_kozgep_tulajdonosakent?ref=sso

15 Debreczeni József: Orbán Viktor. 556.

16 <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=289798&lstparts=0>

17 http://www.kreativ.hu/media/cikk/mi_folyik_az_indexnel

18 <http://www.franciakoktel.hu/franciadosszie/orban-viktor-neelie-kroes-brusszel-klubradio-fidesz-91282.html?print=1>

19 Zsidai Péter: Hajóhoz kikötő is kell. Vitézy Tamás portréja – 1. Magyar Narancs, 2013. 07. 04.

20 <http://magyarnarancs.hu/belpol/volt-egy-hajom-kellett-hozza-egy-kikoto-vitezy-tamas-portreja-a-narancsban-85454>

Kapcsolódó írások:

1. **Debreczeni József: Megbuktak** 2009-ben könnyű volt a helyzet. Nem kellett jóstehetség: ha az...
2. **Debreczeni József: A parlamentáris kormányzás megbénítása** Hogy Orbán pártvezéri státusa nem rendült meg a 2006-os újabbb...
3. **Debreczeni József: A politika fertője** E munka megírására Kerék-Bárczy Szabolcs: Tiszta közélet – a jól...
4. **Debreczeni József: „Rendőrterror”, „statárium”** A tévé ostroma – főleg annak sikere – aligha szerepelt...
5. **Debreczeni József: Mi különb magyarok vagyunk! – A hazai belpolitika és a határon túliak viszonya** A határon túli magyarokról való beszédet – okszerűen – Trianonnál...

Cimkék: **Debreczeni József**